

OCJENJIVANJE USPJEŠNOSTI U RANOME UČENJU STRANOG JEZIKA

Marija Andraka

Učiteljska akademija, Zagreb

Ocjenjivanje uspješnosti u ranoj školskoj dobi posebno je osjetljivo jer zahtijeva visoku senzibiliziranost učitelja za specifičnosti uzrasta od 6 do 11 godina što podrazumijeva dobru upoznatost s kognitivnim i psihosocijalnim osobinama učenika ove dobi. U članku se prikazuje utjecaj novijih trendova na nastavni proces i proces ocjenjivanja u odgojnim znanostima i opisuju se neki oblici ocjenjivanja prikladni za mlađe učenike. Također se naglašava važnost dobro izrađenih standarda za kvalitetno provođenje ocjenjivanja i sugeriraju neki neformalni načini ocjenjivanja koji su pogodni za osnovnu školu.

Ključne riječi: ocjenjivanje, rano učenje stranog jezika, standardi, povratna informacija, neformalni načini ocjenjivanja

Ocjenjivanje je prirodni dio školskog učenja. Ono se naravno može provoditi na razne načine i može imati različitu svrhu. Učitelj ocjenjuje da bi dijagnosticirao, dao povratnu informaciju učeniku, roditeljima ili određenim odgojno-obrazovnim institucijama, provjerio jesu li učenici postigli postavljene ciljeve, odredio brojčanu ocjenu, itd. Nedvojbeno je da ocjenjivanje u velikoj mjeri utječe na cjelokupni nastavni proces i na učenje. Da bi taj utjecaj bio pozitivan i koristan, potrebno je osvijestiti važnost i osjetljivost ovog segmenta nastave. No koji nam kriteriji govore je li ocjena koju je učenik dobio pravedna i što ona sve sadrži? Je li ona rezultat faktografskog znanja? Odražava li aktivnost učenika na satu i njegov trud uloženi tijekom školske godine? Ocjenujemo li napredak koji je učenik postigao? Vrednujemo li učenika u odnosu na uspjeh ostalih učenika u razredu? Važan čimbenik koji svakako vodi k ujednačenijim kriterijima u ocjenjivanju bio bi kurikulum koji će sadržavati osnovne standarde prema kojima će se učitelji ravnati u ocjenjivanju učenika. Kvalitetno postavljene standardi jamče veću objektivnost i pouzdanost u vrednovanju učenika. Za učenje modernih stranih jezika na području Europe kao polazište za izradu standarda može poslužiti *Common European Framework of Reference for Languages* (2001).

Ranim učenjem stranoga jezika općenito se smatra ono koje započinje u prvom razredu osnovne škole. Kod učenika mlađe školske dobi svakako će se ocjenjivati njihov napredak i znanje u odnosu na različite oblike jezičnih vještina (slušanja, govorenja, čitanja i pisanja), ali u puno većoj mjeri treba voditi računa o psihofizičkim i psihosocijalnim osobinama djece

ove dobi. Djeca u dobi od šest do devet godina već počinju logično i analitički razmišljati, razvijaju svijest o jeziku, prepoznaju neke šablone. Radoznala su i uče iz svega što ih okružuje, postavljaju pitanja, ali su još nesigurna u sebe i tek razvijaju samopouzdanje. Brzo zaboravljaju pa im je potrebno često ponavljanje i učenje jezika kroz sadržaje koji su za njih relevantni, što pretpostavlja interdisciplinarni pristup poučavanju stranoga jezika. Jedan od osnovnih ciljeva nastave stranog jezika u ovoj dobi je razvijanje interesa za određeni strani jezik i kulturu i njegovanje pozitivnog odnosa prema jeziku cilju i njegovoj kulturi te prema drugim kulturama općenito. Razvijanjem pozitivnog odnosa razvijamo i motivaciju za učenje jezika koje će trajati kroz cijelo osnovno i vjerojatno srednje obrazovanje. Zbog ovih razloga mnogi stručnjaci preporučuju za mlađu školsku dob opisno ocjenjivanje (v. Zgaga, 2000) iako se u hrvatskom školskom sustavu koristi brojčano ocjenjivanje od samog početka osnovnoga obrazovanja. Budući da je formalno ocjenjivanje obveza učitelja, preporučuje se da se u ranoj školskoj dobi provodi tako da učenici ne osjete težinu i stres ispitivanja i tako da se istakne pozitivno, a manje ono što učenik nije uspio svladati. Jedan je od načina kako učitelj u opuštenoj atmosferi može ocijeniti učenika da unaprijed odredi nekoliko učenika koje će na jednom školskom satu pratiti te svoja zapažanja i ocjenu unijeti nakon što je sat završio (Gerngross, Puchta, 1998). Pohvala i pozitivan poticaj razvit će pozitivan odnos prema učenju stranoga jezika što će rezultirati boljim uspjehom u učenju.

Hrvatski školski sustav tradicionalno potiče matematičku i logičku inteligenciju (prema Gardnerovoj definiciji višestruke inteligencije, 1983) jer ju je najlakše vrednovati. U ranoj školskoj dobi ovakav pristup nije primjeren jer ne pridaje jednaku važnost ostalim inteligencijama (glazbenoj, prostornoj, itd.). Gardnerovoj teoriji može se prigovoriti da ovaj koncept nije revolucionaran i da ono što on zove inteligencijama, zapravo označava sposobnosti učenika ili njihov talent – što su mnogi učitelji i do sada uočavali i uzimali u obzir pri poučavanju. Isto tako moglo bi se prigovoriti neizvjesnom broju inteligencija koje Gardner navodi (za sada se na njemu nalazi devet inteligencija /1999/, a Gardner tvrdi da njihov broj nije konačan). I konačno, učiteljima koji rade u neprimjerenim uvjetima, s velikim brojem učenika u razredu, ovakav pristup može se činiti utopijskim. Ipak, sigurno je da je ovakav individualizirani pristup učenicima posebno važan u ranoj školskoj dobi jer učitelj mora biti svjestan da svaki učenik uči na sebi svojstven način, odnosno da posjeduje samo sebi svojstveni stil učenja koji će odrediti i strategije učenja što će ih taj učenik rabiti, a učitelj, iako ne može svoj način rada prilagoditi svakom pojedinom učeniku, može prepoznati različite stilove i pokazati učenicima kako korištenjem onih inteligencija koje su u njih razvijenije, potaknuti one koje su manje izražene (Lazear, 1992).

Ocjenjivanje mora biti valjano i pouzdano te mora pozitivno utjecati na nastavu. Valjanost pretpostavlja da će rezultati biti statistički značajni, odnosno kaže nam mjeri li ocjenjivanje i u kojoj mjeri ono što bi trebalo mjeriti. Pouzdanost se pak odnosi na konzistentnost postupaka za ocjenjivanje, odnosno na promjenu jednakih kriterija za sve učenike (v. Cameron, 2000).

Znamo da svaki pojedinac uči na svoj način pa moramo svakome dati priliku da pokaže što zna i može na različite načine. Učenike moramo poticati da pokažu što **moгу** a ne što **ne mogu**. Pri ocjenjivanju stranoga jezika osnovni kriterij morao bi biti stupanj komunikacijske uspješnosti, odnosno razumljivost. To ne znači da treba zanemariti pogriješke učenika, ali su

svakako veće i značajnije pogriješke one koje predstavljaju prepreku u komunikaciji (kao, na primjer, kada učenici koriste neprimjerene izraze ili je njihov izgovor do te mjere iskrivljen, da se poruka ne može razumjeti). Važniji je kriterij jesu li učenici uspjeli prenijeti poruku, nego koliko su ju točno prenijeli.

Što i kako dakle ocjenjivati u malih učenika? U **prvome razredu** vrednovat ćemo jesu li učenici razumjeli jednostavne usmene poruke i mogu li razumjeti jednostavne upute. Također bi trebali razumjeti jednostavne dječje brojilice i pjesmice te značenje pojedinih riječi i kratkih rečenica. Kada je riječ o vještini govorenja, vrednovat ćemo mogu li učenici odgovoriti na jednostavna pitanja, mogu li imenovati ljude, mjesta i predmete koji ih okružuju. Također bi trebali znati tražiti pomoć ili dopuštenje za ono što rade. Budući da preporučujemo da se s čitanjem započne u drugom polugodištu prvoga razreda, na kraju prvog razreda učenici bi trebali biti u stanju čitati riječi i kratke rečenice uz pomoć vizualnih poticaja, ali se ne preporučuje ocjenjivanje čitanja i pisanja. Ocjenjivanje svakako treba biti integralni dio nastavnoga sata i ne smije se posebno isticati.

U **drugom i trećem razredu** vrednovat ćemo razumiju li učenici nešto složenije upute i poruke. Osim toga, učenici bi trebali moći izraziti osjećaje te naučiti napamet i recitirati ili pjevati dječje pjesmice, brojilice i reproducirati jednostavne dijaloge. Učenici trebaju čitati i razumjeti kratke tekstove (dijaloge, upute, kratke priče, pjesmice i sl.) Budući da s pisanjem započinjemo krajem prvoga ili početkom drugoga razreda, u drugom je razredu dovoljno da učenici nauče ispravno prepisivati kraće rečenice te uz vizualni poticaj znaju ispravno napisati jednostavne, poznate riječi. U trećem razredu trebali bi biti u stanju napisati nekoliko rečenica o bliskoj temi (na primjer: pozdrav na razglednici, čestitku, kraći opis osobe koju poznaju ili kućnoga ljubimca). Treba spomenuti da je u toj dobi jedan od najvećih problema za učenika povezivanje zvukovnoga s pisanim oblikom riječi. Tako, na primjer, veliki problem predstavlja razlikovanje riječi *reading* i *riding* u engleskom jeziku.

Budući da se strani jezik uči u obliku koncentričnih krugova, u **četvrtom razredu** ćemo sve ono što su učenici svladali u prethodnim razredima produbiti i proširiti pa tako i vrednovati. Sada bi učenici trebali poznavati i osnovni razredni metajezik (na primjer: nazive za osnovne vrste riječi, pojam jednine i množine, rečenice, i sl.) jer su se s njima već upoznali u svome materinskom jeziku.

Da bismo mogli ocijeniti postignuća naših učenika, moramo i nastavu izvoditi na takav način da učenike naučimo kako slušati, kako jezik koristiti na kreativan način i reagirati u novim nepoznatim situacijama. Treba im pomoći da razviju svoje strategije učenja i svladaju tehnike pamćenja vokabulara, treba ih naučiti da se služe rječnicima i sličnom literaturom, treba kreirati takve aktivnosti koje će poticati razmišljanje i razvijati neovisnost te koristiti autentične materijale koji će uenicima pomoći da razviju svijest o drugoj kulturi. Učitelj će uspoređivati našu kulturu s drugim kulturama, poticati interkulturalnost s posebnim naglaskom na europsku dimenziju. Napominjemo još jednom da će dobro izrađeni standardi u okvirnom programu biti od velike pomoći u određivanju kriterija za ocjenjivanje dostignuća naših učenika.

Učitelji u svome radu moraju koristiti formalne oblike ocjenjivanja jer to od njih zahtijeva zakon. No, u ranoj školskoj dobi od velike su važnosti i koristi razni oblici

neformalnog ocjenjivanja koji su diskretniji, manje stresni i često aktivno uključuju učenike. Jedan od načina koji pretpostavlja uključivanje učenika u donošenje odluka i preuzimanju odgovornosti za svoje učenje, svoj napredak kao i svoje znanje svakako je samoocjenjivanje. Ono pomaže učenicima da bolje razumiju proces učenja, povećava njihovu samostalnost u učenju i odlučivanju i pomaže im da uče i primjenjuju znanja u svakodnevnom životu. U mlađoj školskoj dobi u tome će im svakako biti potrebna pomoć učitelja koji će svojim ocjenjivanjem i poticanjem učenika da ocjenjuju sebe ili jedni druge razvijati njihovu samostalnost i sposobnost kritičkog razmišljanja.

Izrada *portfolija* još je jedan načina praćenja učeničkoga rada koji sadrži element samoocjenjivanja. *Portfolio* je zbirka radova određenog učenika iz koje su vidljive učenikove sposobnosti, odnos prema predmetu i napredak koji učenik postiže u određenom razdoblju. Ovaj način praćenja svakako predstavlja promjenu u stavovima prema ulozi ocjenjivanja u obrazovnom sustavu. Njegova uporaba naravno ima određena ograničenja i treba objektivno promotriti i njegove prednosti i nedostatke. Pozitivna osobina mu je svakako da predstavlja zajednički rad učitelja i učenika jer i učenik sudjeluje u donošenju odluke što će sve ući u njegov *portfolio*. Tako učenici razvijaju odgovornost za svoj rad, razmišljaju o svome napretku i dobivaju aktivnu ulogu u procesu ocjenjivanja. Zato predstavlja dodatnu motivaciju za učenike, posebno one koji su nešto slabiji, da svoje najbolje radove ulože u *portfolio*. Smatramo da, iako ima veliku vrijednost kao pomoć učitelju pri donošenju objektivnije konačne ocjene na polugodištu ili kraju školske godine, ovaj oblik praćenja učenikova napretka ne može zamijeniti druge oblike ocjenjivanja koje rabimo u razredu, nego im je komplementaran. Jedan od razloga za to je i činjenica da je teško razviti objektivne kriterije prema kojima će se podatci iz *portfolija* vrednovati. No, ako ga shvatimo kao oblik neformalnoga vrednovanja, vrlo je koristan, posebno mlađim učenicima u osnovnoj školi, jer razvija u učenika odgovornost prema svome radu, samopouzdanje te predstavlja poticaj za slabije učenike.

Na kraju treba naglasiti da je važno da i učitelji i učenici vide ocjenjivanje kao prirodni dio učenja čiji je cilj da učenje stranoga jezika učini djelotvornijim i da će im, u širem smislu, bolje znanje i korištenje stranoga jezika u svakodnevnom životu otvoriti mnoga vrata, stvoriti nova prijateljstva i omogućiti bolje razumijevanje drugih naroda i kultura.

LITERATURA

- Cameron, L. (2000). *Teaching Languages to Young Learners*, Cambridge, Cambridge University Press
- *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment, (2001)*. Cambridge, Cambridge University Press
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind*. New York: Basic Books Inc.

- Gardner, H. (1999). *Intelligence reframed: Multiple Intelligence for the 21st century*, Basic Books Inc.
- Gerngross, G. i H. Puchta (1998). *Playway to English, Teacher's Guide*, Cambridge, Cambridge University Press
- Lazear, D (1992). *Teaching for Multiple Intelligences*. Fastback 342 Bloomington, U Phi Delta Kappan Educational Foundation
- Zgaga, P. (2000). *Promjene filozofije i sustava obrazovanja u Republici Sloveniji* na web-stranici: www.see-educoop.net

ASSESSMENT IN EARLY FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Summary

The article presents some current trends in educational sciences and their influence on the teaching process with particular reference to the process of assessment in the young learners' classroom. It emphasises the importance of good standards for quality implementation of assessment and suggests some informal ways of assessment which are particularly suitable for primary school.

Key words: assessment, early foreign language learning, standards, feedback, informal assessment

